

Klasseledelse, Elevkulturer og Lærerkompetencer

Klasseledelse handler om lærerens evne og vilje til at skabe den bæredygtige relation til eleverne. En relation, der skal bygges på, at læreren i relationen tydeligt demonstrerer strukturer for undervisningen og for rammerne omkring elevgruppen. Ligeledes er det vigtigt, at læreren i relationen viser elevgruppen, som et hele, og den enkelte elev, at han/hun gerne vil relationen og gerne vil undervisningen og kommunikationen i sin form af interaktionen i klasserummet, såvel mellem lærer og elev, som mellem elev og elev.

I arbejdet med klasseledelse er der, udover ovenstående og et stort fokus på udvikling af elevernes relationskompetence, et andet centralt evidensbaseret element, som jeg også har oplevet som essentielt i min mangeårige praksis som lærer.

Det handler om elevernes fællesskab, eller subkulturer. Fællesskabet har helt afgørende betydning for den enkelte elevs identitetsdannelse og udvikling. Fællesskabet er helt centralt for den enkelte elev for, at han/hun kan skabe og opretholde sin komfortzone i klasserummet, hvorfor eleverne vil søge fællesskabet og i vid udstrækning agere i overensstemmelse med ønsket om at fastholde og styrke deres position heri.

For at være en del af fællesskabet er det en forudsætning, at man gør sig selv til en meningsfuld adressat i forhold til kommunikationen i systemet. Det er en forudsætning, at man mestrer den kommunikation, de medier og de roller som skaber systemets opretholdelsesdrift. Dette betyder, at eleverne for at være en del af det sociale system, som klassefællesskabet er, må kunne agere indenfor rammerne med hensyn til kommunikationen i systemet. Her opfattes kommunikation både, som det udtalte, det nonverbale og de handlinger den enkelte udfører og de signaler den enkelte udsender.

I praksis betyder dette, at overtøj indendørs, opposition til lærergruppe eller enkelte lærere, brug af kasketter og andre kultursymboler, støjende adfærd, hvor man signalerer afstandstagen fra enkelte eller alle aktiviteter i undervisningen m.m. alle kan ses, som del af et kulturfællesskab, der bidrager til at skabe den meningsfulde adresse i fællesskabet rent kommunikativt for den enkelte elev.

Når en lærer går ind i 9.b, hvilket i denne kontekst er en fiktiv elevgruppe, er det en forudsætning, at læreren er i stand til at læse elevgruppen. At se hvilke fællesskabsindikatorer og subkulturer, der eksisterer blandt eleverne og som binder elevgruppen sammen som socialt system og som afgør om den enkelte elev er inkluderet eller ekskluderet af fællesskabet. Disse faktorer – i forhold til den sociale inklusion – er helt afgørende for den enkelte elev og noget, som denne vil bruge mange ressourcer på at leve op til for at opnå den solidariske anerkendelse, af de andre aktører i fællesskabet.

Lærerens udfordring bliver altså ikke alene at udvise motivation, tydelige strukturer og positiv relationsdannelse, men også at aflæse fællesskabets kommunikation, medier og roller jf. tidligere. I forlængelse heraf må læreren udvikle sit didaktiske og personlige møde med elevgruppen på en sådan måde, at dette matcher eller overruler reglerne og styrken heraf i elevfællesskabet eller subkulturene i elevgruppen.

Elevernes fællesskab kan have substans af en særlig dresscode, en særlig adfærd overfor en, flere eller alle lærere, opfattelse af egen adfærd og rimelighed heraf. Alle faktorer, der i høj grad både kan styrke den kommunikation mellem lærer og elever, som undervisningen består af, og være en hindring for dennes succes.

Lærerenes rolle er altså meget kompleks og klasseledelsens form og indhold kan ikke lægges i systemer eller beskrives som færdig og stringent metode, men snarere som en kompetence hos lærerne og som en tilgang til mødet med elevgruppen og den enkelte elev.

Professor Lars Qvortrup, Ålborg Universitet, beskriver i en artikel i Dagbladet Information lærerens autoritet i folkeskolen i dag. I denne beskrivelse opdeler Qvortrup autoritetsbegrebet i 3 dele; den strukturelle autoritet, den faglige autoritet og den personlige autoritet. Denne tredeling af autoritetsbegrebet er særdeles relevant at bringe i spil i tilknytning til ovenstående refleksioner om klasseledelse i den danske folkeskole i dag.

Den strukturelle autoritet er udtryk for, at læreren automatisk har autoritet, fordi han/hun er lærer. Altså en autoritet, der er mellem lærer og elev, før mødet mellem dem endelig har fundet sted – alene i kraft af lærerens rolle, som lærer. Den faglige autoritet bygger på lærerens kompetencer og faglighed i mødet med eleverne. Den personlige autoritet bygger på lærerens evne til at håndtere mødet med tydeliggørelse af sig selv i sin position.

På baggrund af ovenstående er det min påstand, at klasseledelse i folkeskolen i dag handler om lærerens kompetencer i forhold til at læse klassen han/hun møder i de skiftende sammenhænge han/hun møder klassen i, og lærerens evne til at matche eleverne i disse situationer. I det jeg bruger begrebet matche mener jeg ikke, at læreren skal ikklæde sig kasket og gå i Converse sko og lignende, men derimod træde ind i mødet med solid faglig og personlig autoritet, der tydeligt viser vejen for rammer og aktiviteter i læringsmiljøet og ikke efterlader tvivl om, hvem det er der sætter dagsordenen.

At lærerens kompetence til at skabe og styrke sin egen relation til eleverne og til at styrke elevernes relationskompetence generelt er essentielt.

At læreren får sat fokus på fællesskabets og subkulturens betydning for elevernes adfærd, og samtidig erkender den strukturelle autoritets utilstrækkelighed er essentielt.

At læreren er bevidst om betydningen af hans/hendes faglige og personlige autoritet i mødet med den enkelte elev og den enkelte elevgruppe er essentielt.

Det er i dette spændingsfelt vejen til den virksomme klasseledelse findes.